

GEHEIM

EXnr

3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN / VEIL**

only

**MAANDOVERZICHT
MAART 1974**

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

MAART 1974

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz.nr:</u>
<u>SAMENVATTING</u>	
1. Oost-Europa	1
2. Midden-Oosten / Noord-Afrika	1
<u>DEEL I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Samenvatting	2
2. Sovjet-Unie	
a. Bezoek van president Pompidou	3-4
3. Oost-Duitsland	
a. De wederzijdse vertegenwoordiging met de BRD	5-7
4. Polen	
a. Personele veranderingen in de leiding	8-9
5. Hongarije	
a. Personele veranderingen in de leiding	10
6. Joegoslavië	
a. De kwestie Triëst	11
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. Samenvatting	12
2. Hongarije	
a. Economische ontwikkeling en buitenl. handel	13-19
BIJLAGEN I t/m IX	20-28
<u>Hoofdstuk C: Wetenschap en Techniek</u>	
1. Sovjet-Unie	
a. Mogelijke explosie in Russische kernreactor	29
b. "Huisvlijtatoombom"	30
<u>Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	31
2. Activiteiten	
a. Warschaupakt	32
b. Oost-Duitsland	32
c. Hongarije	32
TVG 6/74	33
TVG 7/74	34

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Steeds opnieuw probeert de Sovjet-Unie de bestaande "verdeling" van Europa dusdanig vastgelegd te krijgen, dat de grenzen van de Oosteuropese landen internationaal worden erkend; m.n. geldt dit voor erkenning door de Westduitse regering. Ook tijdens het bezoek van de Franse president aan de Sovjet-Unie werd hierover weer gesproken. Daarnaast probeert de Sovjet-Unie om zijn Warschaupakt-partners op ideologisch terrein "in het gareel te houden". Steeds opnieuw worden "liberaal" denkende functionarissen naar minder belangrijke posten overgeplaatst: in de verslagperiode gebeurde dit o.m. in Polen en Hongarije; zelfs met de man aan wie de goede economische resultaten in Hongarije moeten worden toegeschreven.

Op het gebied van de landstrijdkrachten zijn geen bijzondere activiteiten te vermelden; wel gaat de invoering van nieuw modern materieel gestaag voort.

2. Midden-Oosten / Noord-Afrika

Uit de gedragingen van de Sovjet-Unie in het Midden-Oosten en Noord-Afrika blijkt duidelijk dat dit land een belangrijke rol wil blijven spelen in dit gebied. Maar ook China stelt allerlei pogingen in het werk om hier meer invloed te verkrijgen.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: PolitiekConfidentieel 1. Samenvatting- Sovjet-Unie / Frankrijk

Op 12 en 13 maart heeft de Franse president Pompidou een bezoek gebracht aan de Sovjet-Unie. Blijkens het weinig zeggende perscommuniqué dat na afloop werd uitgegeven is een aantal verschillen van inzicht ondanks de recente verbetering in de Frans-Russische betrekkingen blijven bestaan.

- Oost-Duitsland: wederzijdse vertegenwoordigingen met de Bondsrepubliek

Op 14 maart j.l. werd het protocol aangaande de instelling van wederzijdse permanente vertegenwoordigingen te Bonn en te Oost-Berlijn ondertekend.

- Polen: personele veranderingen in de leiding

Het Centraal Comité van de Poolse CP heeft enkele veranderingen tot stand gebracht op het gebied van de cultuur-politiek, die overeenstemmen met de strakker wordende ideologische koers in geheel Oost-Europa.

- Hongarije: personele veranderingen in de leiding

De als tamelijk liberaal bekend staande Aczel heeft als partijsecretaris voor ideologische vraagstukken moeten plaatsmaken.

- Joegoslavië / Italië

Opnieuw is onenigheid tussen deze twee landen ontstaan over de kwestie-Triëst. Van Joegoslavische kant heeft dit tot een geringe militaire activiteit geleid.

Confidentieel 2. Sovjet-Uniea. Bezoek van president Pompidou

Als resultaat van het bezoek dat Gromyko in februari jl. aan Parijs bracht, heeft president Pompidou zich op 12 maart voor een tweedaags bezoek naar de Sovjet-Unie begeven om daar partijleider Brezhnev te ontmoeten. Deze topontmoeting tussen Brezhnev en Pompidou stond weliswaar reeds geruime tijd vast, maar als gevolg van een verkoeling in de Frans - Russische betrekkingen, had Moskou een tijdlang geweigerd om een definitieve datum voor deze ontmoeting vast te stellen. Dit had te maken met het verwijt van de Fransen aan de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, dat zij streven naar een verdeling van de wereld in eigen invloedssferen. In dit Amerikaans - Russisch "condominium" zou voor een zelfstandig opererend West-Europa geen plaats zijn, volgens de Fransen, die vervolgens in de loop van 1973 begonnen te speculeren over de opbouw van een gemeenschappelijke Europese defensie. Dit laatste zou in Russische ogen tot een verandering van de status quo in Europa leiden en de Russen hebben hun ongenoegen over deze Franse initiatieven dan ook herhaaldelijk geventileerd, daarbij steeds het principe van de onschendbaarheid der grenzen in Europa benadrukkend.

De Yom Kippur oorlog en de energiecrisis leidden vervolgens tot accentverschuivingen in de Franse diplomatie in de richting van een steeds onafhankelijker opstelling. Deze aan Moskou welgevallige ontwikkeling vormde reden genoeg voor de Russen om de wrijvingen met Parijs te vergeten en Pompidou alsnog uit te nodigen.

Het perscommuniqué dat ter gelegenheid van de ontmoeting werd uitgegeven, bevatte weinig meer dan de obligate tevredenheidsbevestigingen over de stand van de Frans-Russische relaties en over het belang van de wederzijdse politieke consultaties in het kader van de hiertoe gevormde protocollen van 1970 te Moskou en van 1971 te Parijs. Dit wijst op het voortbestaan van verschillen in opvatting ondanks de sfeerverbetering in de relaties tussen beide landen.

Zo is Brezhnev er niet in geslaagd Pompidou te winnen voor een grote Europese topconferentie. De Sovjet-Unie wil de CEVS

afsluiten met een spectaculaire bijeenkomst van de regeringsleiders van 35 landen waarop de politieke deling van Europa duidelijk wordt vastgelegd.

Pompidou heeft zich niet op zo'n bijeenkomst willen vastleggen alvorens tastbare resultaten zijn bereikt. Wel was hij het met de Russische mening eens, dat de CEVC een te traag verloop heeft. Andere onderwerpen die ter sprake zijn gekomen waren het Midden-Oosten, de handelsbetrekkingen en de voor Frankrijk zo belangrijke verzekering van Russische kant dat van een Amerikaans-Russisch streven naar een condominium geen sprake is.

Voor een nieuwe ontmoeting is verder geen datum vastgesteld, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met de gezondheidstoestand van de Franse president.

3. Oost-Duitsland

Confidentieel

a. De wederzijdse vertegenwoordiging met de Bondsrepubliek

In de anderhalf jaar die zijn verstreken sedert het tot stand komen van het basisverdrag met de Bondsrepubliek, hebben de Bondsrepubliek en Oost-Duitsland onderhandeld over meer dan een dozijn deellovereenkomsten (Folhverträge) die de betrekkingen tussen de beide Duitse staten op een aantal specifieke terreinen moeten regelen, daarbij inbegrepen het probleem van de accreditering van hun vertegenwoordigers.

Op 7 maart werd overeenstemming bereikt over het vestigen van officiële regeringsvertegenwoordigingen in Bonn en Oost-Berlijn. Nadat het de goedkeuring van de voor Berlijn verantwoordelijke Westelijke gealliëerden en van het Westduitse kabinet had gekregen, werd op 14 maart door staatssecretaris Gaus en de onderminister van Oost-Duitsland Nier het protocol aangaande de instelling van wederzijdse permanente vertegenwoordigingen ondertekend. In dit protocol wordt niet over ambassades gesproken. Dit, gevoegd bij het feit dat de Oostduitse vertegenwoordiging te Bonn onder het Bundeskanzleramt valt, moet de door de Bondsrepubliek gewenste bijzondere aard van de inter-Duitse betrekkingen aangeven.

Een en ander was voor de Oostduitsers aanvankelijk onaanvaardbaar en zij eisten dan ook dat hun vertegenwoordiger in Bonn dezelfde positie zou krijgen als andere buitenlandse diplomaten. De Bondsregering heeft steeds geweigerd hieraan toe te geven. Van Oostduitse zijde werd toen de verwachting uitgesproken dat in de toekomst de Oostduitse vertegenwoordiging het "Auswärtiges Amt" als contactorgaan zou hebben. Van de zijde van de Bondsrepubliek werd hier tegenover gesteld, dat een van het protocol afwijkende regeling slechts met wederzijdse instemming mogelijk is. De door Oost-duitsland tijdens de onderhandelingen over het protocol verlangde overgangstijd van maximaal drie jaar kwam hierdoor te vervallen, zodat de Bondsregering in deze zaak het laatste woord behoudt.

Aan het door de Bondsrepubliek gewenste bijzondere karakter van de betrekkingen tussen de beide Duitslanden wordt echter wel afbreuk gedaan doordat de Westduitse vertegenwoordiging te

Oost-Berlijn onder het "Ministerium für auswärtige Angelegenheiten" komt te vervallen. Ook wordt in de toelichting op het protocol verklaard dat voor de wederzijdse vertegenwoordigingen contacten op werkniveau met andere instellingen niet zijn uitgesloten, zij het echter steeds na toestemming te hebben verkregen van de instantie in het gastland waaronder de vertegenwoordiging ressorteert.

De Bondsregering heeft er nooit twijfel over laten bestaan dat zij in overeenstemming met het Viermogendhedenaccorder over Berlijn van 1971, het recht heeft de belangen van West-Berlijn in Oost-Duitsland te behartigen. Het protocol bevat een passage waarin dit principe is neergelegd. De niet openbaar gemaakte aanvulling op het protocol bevat een opsomming van een aantal aspecten waarop dit principe van toepassing is. Vermeldenswaard is in dit verband, dat tijdens het recente bezoek van de Westduitse minister Bahr aan Moskou ook de juridische vertegenwoordiging van West-Berlijn in de Sovjet-Unie een belangrijk punt van discussie was. Van Oosteuropese zijde wordt het principe als zodanig aanvaard, maar de moeilijkheden blijven bestaan t.a.v. de concretisering ervan door de verschillen in opvatting over de interpretatie van het Viermogendhedenaccorder over Berlijn. Verwacht wordt dat de wederzijdse vertegenwoordigingen van de beide Duitse staten omstreeks 1 juni a.s. zullen worden geopend.

(A-2)(Gr)

Commentaar: De reden waarom Oost-Duitsland het instellen van wederzijdse vertegenwoordigingen lange tijd heeft vertraagd, ligt vermoedelijk daarin, dat zij naar haar mening het voornaamste doel, te weten de internationale erkenning met inbegrip van het VN-lidmaatschap, inmiddels had bereikt en dat daardoor met de uitwisseling van officiële vertegenwoordigingen geen haast hoefde te worden gemaakt alvorens verdere concessies van Westduitse zijde waren verkregen. Verdergaande compromissen dan die welke nu bij verdrag zijn vastgelegd en die een concessie zouden hebben ingehouden aan het Westduitse standpunt betreffende het bijzondere karakter van de betrekkingen

tussen Oost-Duitsland en de Bondsrepubliek, zouden voorts de door de Oostduitse leiding noodzakelijk geachte "Abgrenzung der sozialistischen DDR von der kapitalistischen BRD" hebben bemoeilijkt.

Omwille van de vorming van de eigen identiteit van Oost-Duitsland blijft deze afbakening t.o.v. de Bondsrepubliek in het bijzonder en een afwerende houding naar buiten in het algemeen, in de ogen van de Oostduitse leiders geboden, getuige de maatregelen die een hinderen en een beperking van het reizigersverkeer van Oost-Duitsland naar de Bondsrepubliek beogen en de starre houding op de CEVS waar Oost-Duitsland het westerse streven naar een meer vrije uitwisseling van personen en informatie als "ideologische Subversion gegen den Sozialismus" schijnt op te vatten. Een verscherping van de trend tot afbakening kan ook worden waargenomen in het programma ter intensivering van de ideologische training in het leger en in het recentelijk aangenomen "Jugendgesetz" hetwelk een "ausschliessliche Orientierung auf die sozialistische Integration sowie auf das Vorbild UdSSR" beoogt.

4. Polen

Dienstgeheim

a. Personele veranderingen in de leiding

In februari heeft het Centraal Comité van de Poolse CP enkele wijzigingen in het secretariaat van het Centraal Comité en in de ministerraad bekend gemaakt, die betrekking hebben op het gebied van de cultuur- en de landbouwpolitiek.

Door de benoeming van de, als orthodox bekend staande, functionarissen Krasko en Werblan als secretaris van het Centraal Comité is het alleszins aan te nemen dat op het terrein van de cultuurpolitiek een restrictieve koers wordt voortgezet en versterkt.

(B-2)(G)

Commentaar: Sinds het ontslag eind juli 1973 van de plv ministers voor cultuur Plaza en Wisniewski heeft de Poolse cultuurpolitiek zich sterker georiënteerd op Russische richtlijnen betreffende de afscherming tegen ongewenste en als subversief gekenschetste ideologische invloeden. Een krachtiger partijcontrôle moet het doordringen van dergelijke invloeden voorkomen, met name met het oog op de door het Westen op de CEVS verlangde vrije uitwisseling van personen en ideeën.

Deze door de Sovjet-Unie naar het schijnt dwingend opgelegde gedragslijn, die op de recente ideologische conferenties van december en januari te Warschau en Moskou verder is uitgewerkt, plaatst de Poolse leider Gierek voor een dilemma. Aan de ene kant zou hij het verwijt van ideologische onbetrouwbaarheid op de koop toe kunnen nemen, indien hij geen strakker ideologische lijn zou volgen, maar hierdoor zou de speelruimte voor de sinds 1970 centraal staande economische hervormingen geringer worden, een omstandigheid die door de ook in Polen gevoelde energiecrisis en de Poolse afhankelijkheid van Sovjet olieleveranties nog sterker wordt geaccentueerd. Door een rigide cultuurpolitiek te volgen zou Gierek echter aan de andere kant in conflict kunnen komen

met de intelligentsia, als gevolg waarvan de verhouding tussen regime en bevolking sterk negatief zou kunnen worden beïnvloed.

5. Hongarije

Dienstgeheim

a. Personele veranderingen in de leiding

Belangrijke wijzigingen hebben zich op 20 en 21 maart voltrokken in de leiding van de Hongaarse partij. Niers, één van de geestelijke vaders van de economische hervormingen in Hongarije, en Aczal, die een hoofdverantwoordelijkheid had op het gebied van ideologische vraagstukken, hebben hun plaats als secretaris van het Centraal Comité verloren. Beide als liberaal bekend staande functionarissen zijn overgeplaatst naar minder belangrijke posten. In het secretariaat van het Centraal Comité zijn ze opgevolgd door Nemeth en Gyoerri.

Verder is Komocsin, een van de sterke mannen van het regime die zowel lid van het Politbureau is als partijsecretaris (belast met de betrekkingen met zusterpartijen), benoemd tot hoofdredacteur van het orgaan van het Centraal Comité, "Nepsza Badsag". De als orthodox geldende Komocsin staat in het bijzonder bekend door zijn pro-sovjet opvattingen.

(B-2)(G)

Commentaar: Zowel Aczel als Niers behoorden tot de kring van naaste medewerkers en vrienden van Kadar, de Hongaarse partijleider. Het op de achtergrond stellen van deze twee roept de vraag op, of de positie van Kadar hierdoor indirect wordt aangetast. Vooral de vervanging van de in de ideologische kwesties tolerante en toegeeflijke Aczel past geheel in de ideologische verhardingscampagne die momenteel in geheel Oost-Europa plaatsvindt (vide het verslag over Polen). Het vertrek van de sinds 1962 voor de economie verantwoordelijke Niers wekt echter verbazing, gezien het feit dat de Hongaarse economie - na in 1971 en 1972 met een vertraging in de economische groei te zijn geconfronteerd - in 1973 opmerkelijke resultaten heeft geboekt (vide hoofdstuk B).

6. Joegoslavië

Dienstgeheim

a. De kwestie-Triëst

Midden maart heeft Joegoslavië aan de Italiaanse ambassadeur te Belgrado een nota overhandigd waarin werd geprotesteerd tegen een memorandum van het Italiaanse ministerie van buitenlandse zaken, waarin sommige gedeelten van Joegoslavië Italiaans grondgebied worden genoemd.

Na de Tweede Wereldoorlog werd nl. het gebied rond Triëst verdeeld in twee zônes. De aanvankelijk onder Brits en Amerikaans bestuur vallende zone A werd in 1954 aan Italië toegewezen; zône B kwam krachtens Verdrag van Parijs van 1947 onder Joegoslavisch bestuur te staan. Italië legde zich in 1954 door het Londen's Memorandum dat werd ondertekend door de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Italië en Joegoslavië, de facto neer bij deze regeling, maar heeft zijn territoriale aanspraken op dit gebied, dat tussen twee wereldoorlogen Italiaans was, nooit formeel opgegeven.

Een en ander heeft inmiddels geleid tot een geringe militaire activiteit van Joegoslavische zijde.

(B-3)(W)(G)

Hoofdstuk B: Economie

Confidentieel

1. Samenvatting

Hongarije: Gedurende de laatste twee jaar is door de Hongaarse regering een aantal maatregelen genomen welke een beperking inhouden van de economische vrijheid welke de ondernemingen binnen het kader van het Nieuw Economisch Mechanisme verworven hadden. Doel van deze maatregelen: beperking inflatie, het tegengaan van overinvesteringen en het wegwerken van het tekort op de handelsbalans.

De genomen maatregelen zijn zeer succesvol gebleken. Het tekort op de handelsbalans is weggewerkt, overinvesteringen zijn teruggedrongen zonder dat de industriële productie hier negatief door beïnvloed werd terwijl de inflatie beperkt bleef.

2. Hongarije

Confidentieel a. Economische ontwikkeling en buitenlandse handel

(1) Inleiding

Sinds 1968 dient het Nieuw Economisch Mechanisme in Hongarije als leidraad voor de economische ontwikkeling. De hervormingen welke binnen het kader van dit Nieuw Economisch Mechanisme oorspronkelijk werden ingevoerd gingen veel verder dan de hervormingen waar de andere Comecon-landen in de zestiger jaren toe bereid waren. De oorspronkelijke hervormingen in Hongarije hielden een vrij grote mate van decentralisatie in op het gebied van de besluitvorming t.a.v. zaken als de investeringen, de prijzen, de lonen en de productie.

Toepassing van dit Mechanisme leverde enig succes op: het nationaal inkomen gaf een iets snellere groei te zien, er werden betere resultaten in de landbouw behaald terwijl voorts de efficiency in de industriële sector toenam.

De Hongaarse regering werd echter spoedig geconfronteerd met een aantal problemen welke voortvloeiden uit deze decentralisatie, nl.: overinvesteringen, inflatie en grote tekorten op de handelsbalans.

Eind 1971 en met name tijdens de bijeenkomst van het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiders Partij in november 1972 werd een aantal maatregelen genomen welke een versterking van de staatscontrole op de economische ontwikkeling beoogden. De overheid greep met name in op het gebied van de ondernemingsinvesteringen. Overinvestering heeft nu bestuurlijke en financiële sancties ten gevolge. Om inflatie tegen te gaan werden de prijzen van een aantal basis goederen tot 1975 bevroren. Voorts werden de lonen van de industrie-arbeiders opgetrokken tot het niveau van die van de arbeiders welke werkzaam zijn in de agrarische sector. De laatst genoemden hadden met name geprofiteerd van de introductie van het Nieuw Economisch Mechanisme.

(2) De actuele situatie

In 1971 was er sprake van extreme overinvestering, een zeer groot tekort op de handelsbalans terwijl het staatsbudget een deficit vertoonde dat groter dan geplanned was.

Ten gevolge van deze ontwikkeling werd in 1972 de overheidscontrole op investeringen welke gefinancierd werden door ondernemingsreserves of door bankkredieten versterkt. Deze maatregel had tot gevolg dat de inflatie tendenzen binnen de investeringssector gestopt werden en de vraag naar investeringsgoederen afnam. Terwijl in de voorgaande drie jaar het aandeel van de door de ondernemingen en coöperaties gefinancierde investeringen in de totale investeringen steeds toegenomen was, verminderde dit aandeel in 1972. De voorlopige cijfers voor 1973 geven een zelfde trend als 1972 te zien.

Hoewel de totale investeringen in 1972 en 1973 langzamer toenamen dan oorspronkelijk geplanned was werden er in de belangrijkste economische sectoren toch gunstige resultaten behaald. (zie bijlagen I en II)

De industriële productie nam in 1972 volgens plan toe terwijl in 1973 de resultaten in deze sector waarschijnlijk boven plan liggen. Productie vermeerdering werd voornamelijk gerealiseerd door stijging van de arbeidsproductiviteit ten gevolge van modernisering en structurele industriële hervormingen. Het totale aantal industriearbeiders gaf namelijk een kleine daling te zien.

De agrarische sector heeft het meest geprofiteerd van het Nieuw Economisch Mechanisme. De bruto productie steeg in 1972 duidelijk boven plan, terwijl de voorlopige cijfers voor 1973 zelfs nog gunstiger zijn (zie bijlage III).

Het lopende vijfjarenplan 1971-1975 voorzag dat Hongarije voor slechts 40 percent van haar landbouw-machinebehoefte aangewezen zou zijn op import en het overige deel zelf zou produceren. Dit is een onhaalbare zaak gebleken. Verwacht wordt dat 55 à 60 percent van de landbouwmachines welke Hongarije nodig heeft nog steeds geïmporteerd zal moeten worden. De meeste machines komen uit de Comecon-landen, hoewel leveringen uit het Westen, vooral uit de Verenigde Staten, een steeds grotere rol op dit gebied gaan spelen.

(3) Buitenlandse economische betrekkingen

De handel met het buitenland is van uitzonderlijk belang voor een

land als Hongarije, dat zelf natuurlijke bronnen bezit en een beperkte binnenlandse markt heeft.

In de begin jaren van het Nieuw Economisch Mechanisme kregen de Hongaarse ondernemingen een vrij grote mate van onafhankelijkheid bij het onderhouden van hun handelsbetrekkingen met het buitenland. De regering hoopte op deze wijze de export (vooral naar het Westen) te vergroten. De regering poogde verder een zekere invloed uit te oefenen op de handelspolitiek van deze ondernemingen door het nemen van maatregelen op het gebied van import-rechten, het vaststellen van verschillende valuta-koersen etc. De overinvesteringen in de periode 1969-1971, welke vergezeld gingen van een grotere consumptie per hoofd van de bevolking en een vergrote voorraadvorming, leidden tot een sterke uitbreiding van de import van machines en uitrustingen. Dit resulteerde in 1971 in een handelsbalanstekort van \$490 miljoen, vrijwel gelijkelijk verdeeld tussen communistische en niet-communistische landen.

Ongeveer de helft van de Hongaarse export bestaat uit machinerieën en consumptiegoederen. Van de Hongaarse import bestaat ongeveer de helft uit brandstoffen (vrijwel geheel uit de Comecon landen), grondstoffen en halfproducten.

Hongarije is een netto importeur van brandstoffen, grondstoffen, machinerieën en transportmiddelen en een netto exporteur van gefabriceerde consumptiegoederen en agrarische producten.

(4) De belangrijkste handelsontwikkelingen in 1972 en 1973

De totale Hongaarse handelsomzet in 1972 bedroeg bijna \$ 6.450 miljoen, een stijging ten opzichte van 1971 met 8 percent hetgeen aanzienlijk minder is dan de omzetstijging in 1971 t.o.v. 1970 (zie bijlage IV).

In 1972 werd echter een overschot op de handelsbalans verkregen van \$140 miljoen (tegen een tekort in 1971 van \$490 miljoen). Dit geschiedde door een drastische beperking van de importen, een agressieve verkooppolitiek in de Comecon-landen (vooral de Sovjet-Unie en Oost-Duitsland) en de prijsstijgingen van de door het Westen afgenomen producten.

Gedurende de eerste negen maanden van 1973 groeide de Hongaarse

handel met 14 percent. Hongarije zag kans een overschot op de totale handelsbalans te behouden hoewel haar handelsbalans met het Westen nog steeds een tekort vertoonde.

Een interessant feit is dat de Hongaarse handel met het Westen in de eerste negen maanden van 1973 sneller groeide dan de Hongaarse handel met de Comecon-landen; (in 1971 en 1972 was het omgekeerde het geval).

(5) De Hongaarse handel met communistische landen in 1972

Tweederde van de totale Hongaarse handel wordt met communistische landen gevoerd, waarvan de Sovjet-Unie, de DDR, Tsjechoslowakije en Polen 60 percent van de totale handel voor hun rekening nemen (zie bijlage VI).

Hongarije bezit een positieve handelsbalans met alle communistische landen, uitgezonderd de DDR, Tsjechoslowakije en Albanië. Het overschot op de Hongaarse handelsbalans met de communistische landen bedroeg \$250 miljoen (zie bijlage VI).

De Sovjet-Unie is de belangrijkste handelspartner van Hongarije en 35 percent van de totale Hongaarse handel wordt met dit land gevoerd. Vrijwel de helft van de Hongaarse import uit de Sovjet-Unie bestaat uit grondstoffen en halfproducten. De Sovjet-Unie voorziet vrijwel volledig in de Hongaarse behoefte aan ruwe-olie, olieproducten, ijzererts, hout, kunstmest en elektrische energie terwijl voorts de helft van de Hongaarse importen van cokes, katoen en gewalst staal uit de Sovjet-Unie komt.

(6) De Hongaarse handel met het geïndustrialiseerde Westen in 1972

Meer dan een kwart van de Hongaarse handel wordt met geïndustrialiseerde westerse landen gevoerd. De belangrijkste Hongaarse handelspartners zijn de BRD, Italië, Oostenrijk, Griekenland, Zwitserland en Frankrijk (zie bijlage VII).

Door een absolute vermindering van de Hongaarse import en een stijging van haar export met 22 percent naar het Westen bedroeg het tekort op de Hongaarse handelsbalans met het Westen in 1972 slechts \$55 miljoen.

De belangrijkste Hongaarse export artikelen naar het geïndustrialiseerde Westen zijn voedselproducten, tabak en dranken.

De Hongaarse niet-agrarische export naar de EEG-landen nam in de periode 1968-1972 met 140 percent toe. Dit werd voornamelijk bereikt door het geven van speciale subsidies en door het sluiten van industriële samenwerkingsverdragen met westerse ondernemingen. De Hongaarse export van agrarische producten naar de EEG-landen nam in deze periode met 60 percent toe.

Hongarije koopt in het Westen vooral eindproducten en half-fabrikaten.

(7) De Hongaarse handel met ontwikkelingslanden in 1972

De Hongaarse handel met en hulp aan de ontwikkelingslanden stijgt slechts zeer langzaam. 1972 gaf een groei van 5 percent in de handelsomzet met deze landen te zien tegen een vermindering in 1971. De handel met de ontwikkelingslanden maakt slechts 5 percent uit van de totale Hongaarse handel.

De belangrijkste Hongaarse handelspartners in deze groep zijn India, Egypte en Iran (zie bijlage VIII).

Hongarije verleent wel kredieten aan de ontwikkelingslanden, maar deze zijn niet convertibel en dienen vooral om de Hongaarse export aan kapitaalgoederen te stimuleren.

(8) Samenwerking met het ontwikkelde Westen

Hongarije heeft gepoogd de arbeidsproductiviteit en de industriële efficiency te vergroten door het sluiten van samenwerkingsverdragen met Westerse landen. Sinds 1964 heeft Hongarije 240 van zulke overeenkomsten gesloten. Ongeveer driekwart van deze overeenkomsten heeft betrekking op de machinebouw industrie. Ongeveer tweederde van deze overeenkomsten voorzien in de uitwisseling van documentatie en gezamenlijke productie. Een kwart van deze overeenkomsten zijn gesloten met de BRD terwijl Frankrijk en Italië gezamenlijk éénvijfde voor hun rekening nemen.

Eén van de meest belangrijkste facetten welke verbonden is aan deze industriële samenwerkings overeenkomsten is het feit dat Hongarije op deze wijze toegang krijgt tot licenties welke betrekking hebben op Westerse fabricatieprocessen en hier in de praktijk ook mee geconfronteerd wordt.

In 1969 werd de Licentia Patent Marketing onderneming opgericht

die zich enkel bezig houdt met de koop en verkoop van licenties en patenten. De belangrijkste leveranciers van licenties en "know-how" aan Hongarije zijn de BRD en Frankrijk; voorts heeft Hongarije op dit gebied belangrijke aankopen gedaan in de Sovjet-Unie. Hongarije verkoopt echter ook licenties en patenten, zowel aan het Westen als aan de Comecon-landen.

In oktober 1972 werd in Hongarije een wet aangenomen welke betrekking heeft op buitenlandse investeringen. Deze wet maakt het ondernemingen in communistische en niet-communistische landen mogelijk om deel te nemen aan gezamenlijke ondernemingen in Hongarije tot 49 percent van het totale aandelenkapitaal. De Hongaarse overheid garandeert het overmaken van winsten en het weer terug zenden van het kapitaal in de eigen valuta van de buitenlandse investeerder.

(bijlage IX geeft een overzicht te zien van de Hongaarse leningen op de Euro-valuta markt).

(9) Vooruitzichten tot 1975

Tijdens de bijeenkomst van het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij, eind november 1973, werden de economische doelstellingen voor 1974 vastgesteld.

De productiecijfers welke in 1974 verwezenlijkt moeten worden liggen lager dan de resultaten welke in 1973 behaald werden, althans procentueel gezien.

Verwacht mag worden dat de Hongaarse importen uit het Westen iets langzamer zullen groeien dan in 1973, en dat Hongarije haar behoefte aan Westerse technologie zal trachten te verwezenlijken d.m.v. de gesloten samenwerkingsovereenkomsten.

De Hongaarse handelssomzet zal in de jaren 1974-1975 waarschijnlijk met 7 à 8 percent jaarlijks toenemen i.p.v. ongeveer 14 percent in 1973.

Binnen de Comecon zal Hongarije waarschijnlijk trachten de economische relaties met de meer geïndustrialiseerde landen te versterken. Dit geldt met name voor de DDR met welk land Hongarije bezig is enkele gezamenlijke projecten uit te voeren. Van bijzonder belang is de toekomstige olievoorziening voor

Hongarije. Gedurende de laatste twee jaar heeft Hongarije intensieve onderhandelingen met de Sovjet-Unie gevoerd om de olieleveringen veilig te stellen. Tijdens deze onderhandelingen heeft de Sovjet-Unie echter gesteld dat zij niet bereid is om in de totale oliebehoefte van Hongarije (en de andere Comecon-landen) te voorzien. Hongarije zal dus voor een deel van haar olieleveranties aangewezen zijn op andere bronnen. Import uit het Midden-Oosten, en met name Irak, ligt het meest voor de hand. In 1971 sloot Hongarije met een Joegoslavisch oliebedrijf een voorlopige overeenkomst voor de aanleg van een oliepijpleiding van de Joegoslavische haven Rijeka naar de Hongaars-Joegoslavische grens. Vanaf deze grens zal de olie verder door Hongarije en Tsjechoslowakije getransporteerd worden, waarbij elk der beide landen 5 miljoen ton per jaar toegeleverd zal krijgen.

Dit project dient in 1976 voltooid te zijn.

(G) (B-2)

Hongarije: belangrijkste economische indicatoren

Percentuele jaarlijkse toename	1972		1973		1974	1971-1975 (gemiddelde jaarlijkse per- centuele toename)
	Plan	Resultaat	Plan	Voorlopig Resultaat	Plan	
Nationaal inkomen	5.0-6.0	5.0	4.0-5.0	6.0-7.0	5.0	5.6
Bruto industriële productie	5.0-6.0	5.6	5.5-6.0	6.0-7.0	5.5-6.0	6.0
Bruto agrarische productie	2.0-3.0	4.0	2.0	5.0-6.0	2.0-2.5	2.8
landbouw productie		7.0-8.0				
veeteelt productie		1.0				
Investerings		2.0	3.0	2.0	4.0	5.7
Arbeidsproductiviteit		6.5		6.0 (jan/ juli)	5.0	4.5
Consumptie	5.0	3.5	4.0-5.0	4.0-5.0	6.0	5.4
Reële lonen:		2.0	2.0-2.5	2.3	3.7	3.0-3.5
Gemid. industrieel inkomen p.hoofd	4.0-5.0	5.0	5.5-6.0			
Gemid. reëel inkomen per hoofd	5.0	3.5	4.5-5.0	4.0-4.5	5.0-5.5	4.5-5.0
Omzet kleinhandel	7.0	6.3	6.0-6.5	9.0	8.0-9.0	6.7-7.0
Buitenlandse handel		8.1	7.0-8.0			7.0-8.4
Import	7.0	-2.9	7.6-8.0	7.0 (jan/ sep)		7.7-8.4 (socialistische landen)
Export	14.0	21.2	6.5-7.0	20.0 (jan/ sep)		5.1-5.7 (ontw. Westen)
						7.3-7.9 (social. landen)
						5.4-6.2 (ontw. Westen)
<u>Geselecteerde industrieën</u>						
Bouwmaterialen	7.0	4.0				
Chemie	11.0	12.0				
Bouwmijverheid	3.0	1.0				
Electrische energie	7.0	8.0				
Voedselproductie	6.0	6.0				
Lichte industrie	5.0	5.0				
Metallurgische industrie	4.0	2.0				
Machinesbouw	5.0	6.0				
Mijnbouw	0.0	-4.0				

MO 3/74

GEHEIM

GEHEIM

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek van Hongarije

BIJLAGE I

Hongarije: investeringen per sector

Sector	Miljoenen forint (lopende prijzen)			In percenten		
	1961-1965	1966-1970	Plan 1971-1975	1961-1965	1966-1970	Plan 1971-1975
<u>Totaal industrie</u>	89,484	130,227	196-197,000	42.6	39.8	40.1
Mijnbouw	16,670	20,547		7.9	6.3	
Electrische energie	12,607	15,998		6.0	4.9	
Metallurgie	8,770	14,393		4.2	4.4	
Machinebouw	15,777	23,572		7.5	7.2	
Constructie materialen	5,347	8,515		2.6	2.6	
Chemie	14,366	20,785		6.8	6.3	
Lichte industrie	8,457	12,791		4.0	3.9	
Andere industrieën	368	1,200		0.2	0.4	
Voedsel bereiding	7,122	12,426		3.4	3.8	
<u>Bouwnijverheid</u>	4,896	8,314	12- 14,000	2.3	2.5	2.5
<u>Agrarische sector</u>	36,532	66,582	61- 62,000	17.4	20.3	12.6
<u>Transport en communicatie</u>	29,712	44,070	83,000	14.1	13.5	17.0
Rails	17,061	22,618		8.1	6.9	
Weg	5,151	9,635	30,000	2.5	2.9	6.3
Urbaan	3,733	5,945		1.8	1.8	
<u>Binnenlandse handel en tourisme</u>	6,920	11,339	17,000	3.3	3.4	3.5
<u>Sociale investeringen</u>	42,646	66,923	111-127,000	20.3	20.3	24.3
Gezondheidszorg	3,522	4,209	6- 7,000	1.7	1.3	1.3
Sociale sector	2,506	5,677		1.2	1.8	
Kultuur (onderwijs)	8,191	12,865	16- 17,000	3.9	4.0	3.4
Huisvesting	15,295	22,964	56,000	7.3	7.1	11.4
Anderen	13,132	21,208		6.2	6.5	
<u>Totaal</u>	210,190	327,455	480-500,000	100.0	100.0	100.0

GEHEIM

MO 3/74

GEHEIM

Bron: Statistisch jaarboek 1972

BIJLAGE II

Hongarije: percentuele verdeling van de investeringen in de voedsel en landbouwindustrie

Sector			Geplande investeringen in absolute zin <u>1971-1975</u>
	1966-1970	1971-1975	1966-1975
Landbouw productie en ontwikkeling	38.6	28.4	- 91.3
Veeteelt productie en ontwikkeling	31.8	38.1	+ 47.8
Mechanisering en andere posten	29.6	33.5	+ 40.0
Totaal	100.0	100.0	+ 24.0

MO 3/74

GEHEIM

GEHEIM

Bron: het Hongaarse Ministerie voor Voedsel en Landbouw

BIJLAGE III

Hongarije: buitenlandse handel 1965 - 1972

	In miljoen US \$												MO 3/74
	1972				1971				1965				
	Omzet	Export	Import	Balans	Omzet	Export	Import	Balans	Omzet	Export	Import	Balans	
Alle landen	6445,6	3291,7	3153,9	+ 137,8	5490,0	2500,4	2989,6	- 489,3	3029,8	1509,5	1520,3	- 10,8	
Communistische landen	4312,9	2282,7	2030,8	+ 251,3	3668,1	1723,9	1944,2	- 220,3	2076,0	1057,8	1018,2	+ 39,6	
Niet-com. landen ⁺	2132,6	1009,6	1123,0	- 113,4	1822,0	776,4	1045,5	- 269,0	953,8	451,7	502,1	- 50,4	
geïnd. westen	1800,2	872,5	927,7	- 55,2	1529,7	659,1	870,6	- 211,5	758,0	351,7	407,0	- 56,0	
ontwik. landen	268,5	148,6	119,9	+ 28,7	235,4	128,4	107,0	+ 21,4	195,9	100,8	95,1	+ 5,7	
Multilaterale partners ⁺⁺	1599,9	772,9	827,0	- 54,1	1185,3	516,5	668,8	- 152,5	551,0	257,3	294,0	- 37,0	
Communistische landen	66,9				66,8				68,4				
Niet-com. landen	33,1				33,2				31,6				
geïnd. westen	27,9				27,9				25,1				
ontwik. landen	4,2				4,3				6,5				
multilaterale partners	24,8				21,6				18,2				

Bron: "Vilaggazdasag", Budapest
"Kulkereskedelem", Budapest

Wisselkoers: 1965, 1971 - 11,74 Forinten = 1 US \$
1972 - 10,81 Forinten = 1 US \$

- + Het verschil in 1971 en 1972 tussen de cijfers voor niet-communistische landen en de som van het ontwikkelde Westen en ontwikkelingslanden wordt veroorzaakt door het in rekening brengen van vrachtkosten.
- ++ Multilateral partners: Europa - Oostenrijk (sinds april 1972), België, Denemarken, Frankrijk, de BRD, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Spanje (sinds januari 1973), Zweden, Gr-Brittannië, Joegoslavië (sinds januari 1973). Anderen - Argentinië, Australië, Canada, Irak, Japan, Kameroen, Koeweit, Libanon, Libië, Nigeria, Uruguay, Verenigde Staten.

GEHEIM

GEHEIM

BIJLAGE IV

Hongarije: de handel met de belangrijkste handelspartners in 1972 (US-dollars)10⁶)

Handelspartners	Omzet	% van totale Hongaarse omzet	Export	Import	Balans overschot/ tekort
Sovjet-Unie	2278.4	35.4	1194.5	1083.9	+ 110.6
Oost-Duitsland	647.5	10.1	323.4	324.1	- 0.7
Tsjechoslowakije	533.2	8.3	264.0	269.2	- 5.2
West-Duitsland	408.6	6.3	193.2	215.4	- 22.2
Polen	388.5	6.0	230.9	157.6	+ 73.3
Italië	319.5	5.0	208.8	110.7	+ 98.1
Oostenrijk	209.0	3.2	93.6	115.4	- 21.8
Gr-Brittannië	153.5	2.4	57.1	96.4	- 39.3
Zwitserland	153.2	2.4	75.1	78.1	- 3.0
Roemenië	138.9	2.2	75.3	63.6	+ 11.7
Frankrijk	125.5	2.0	41.5	84.0	- 42.5
Joegoslavië	123.6	1.9	69.8	53.8	+ 16.0
Bulgarije	102.8	1.6	62.2	40.6	+ 21.6
Nederland	87.3	1.4	37.5	49.8	- 12.3
India	58.9		31.5	27.4	+ 4.1
Verenigde Staten	54.1		15.3	38.8	- 23.5
Zweden	49.3		25.8	23.5	+ 2.3
Egypte	45.6		28.2	17.4	+ 10.8
België en Lux.	43.7		16.8	26.9	- 10.1
China	39.5		22.1	17.4	+ 4.7
Denemarken	30.1		13.6	16.5	- 2.9
Spanje	27.5		18.5	9.0	+ 9.5
Iran	22.0		12.2	9.8	+ 2.4
Finland	21.7		12.2	9.5	+ 2.7
Canada	21.5		15.4	6.1	+ 9.3
Japan	20.4		7.8	12.6	- 4.8
N-Vietnam	19.3		18.4	0.9	+ 17.5
Syrië	18.7		10.7	8.0	+ 2.7
Irak	17.0		10.8	6.2	+ 4.6
Griekenland	28.2		18.3	9.9	+ 8.4

Kleiner dan 1 percent

Bron: "Vilaggazdasag", Boedapest.

Hongarije: handel met communistische landen in 1972
(miljoenen US-dollars)

	Omzet	Percentage van totale Hongaarse handel met COMECON- landen	Export	Import	Balans
Totaal communistische landen	4312.9		2282.1	2030.8	+ 251.3
SOVJET-UNIE	2278.4	55.4	1194.5	1083.9	+ 110.6
OOST-DUISSLAND	647.5	15.7	323.4	324.1	- 0.7
TSJECHOSLOWAKIJE	533.2	13.0	264.0	269.2	- 5.2
POLEN	388.5	9.5	230.9	157.6	+ 73.3
ROEMENIE	138.9	3.4	75.3	63.6	+ 11.7
Joegoslavië	123.6	--	69.8	53.8	+ 16.0
BULGARIJE	102.8	2.5	62.2	40.6	+ 21.6
China	39.5	--	22.1	17.4	+ 4.7
N-Vietnam	19.3	--	18.4	0.9	+ 17.5
CUBA	13.9	0.3	7.0	6.9	+ 0.1
Albanië	12.0	--	4.4	7.6	- 3.2
MONGOLIE	10.0	0.2	7.2	2.8	+ 4.4
N-Korea	5.3	--	2.9	2.4	+ 0.5

Bron: Vilaggazdasag, Boedapest

COMECON-landen staan in HOOFDLETTERS

MO 3/74

GEHEIM

BIJLAGE VI

Hongarije: handel met enkele geselecteerde ontwikkelde westerse landen in 1972
(in miljoenen US-dollars)

	Omzet	Percentage van totale Hongaarse handel met het ontwikkelde westen	Export	Import	Balans overschot/ tekort
Totaal ontwik. westen	1800.2		872.5	927.7	- 55.2
BRD	408.6	22.7	193.2	215.4	- 22.2
Italië	319.5	17.8	208.8	110.7	+ 98.1
Oostenrijk	209.0	11.6	93.6	115.4	- 21.8
Gr-Brittannië	153.5	8.5	57.1	96.4	- 39.3
Zwitserland ⁺	153.2	8.5	75.1	78.1	- 3.0
Frankrijk	125.5	7.0	41.5	84.0	- 42.5
Nederland	87.3	4.9	37.5	49.8	- 12.3
Verenigde Staten	54.1	3.0	15.3	38.8	- 23.5
Zweden	49.3	2.7	25.8	23.5	+ 2.3
België en Lux.	43.7	2.4	16.8	26.9	- 10.1
Denemarken	30.1	1.7	13.6	16.5	- 2.9
Griekenland ⁺	28.2	1.6	18.3	9.9	+ 8.4
Spanje ⁺	27.5	1.5	18.5	9.0	+ 9.5
Finland ⁺	21.7	1.2	12.2	9.5	+ 2.7
Canada	21.5	1.2	15.4	6.1	+ 9.3
Japan	20.4	1.1	7.8	12.6	- 4.8

+ Bilaterale handelspartners

Bron: "Vilaggazdasag", Boedapest

GEHEIM

MO 3/74

GEHEIM

BILANCE VII

Hongarije: handel met enkele geselecteerde ontwikkelingslanden in 1972
(in miljoenen US-dollars)

	Omzet	Percentage van totale Hongaarse handel met de ontwikkelings- landen	Export	Import	Balans overschot/ tekort
Totaal ontwikkelingslanden	268.5		148.6	119.9	+ 28.7
India	58.9	21.9	31.5	27.4	+ 4.1
Egypte	45.6	17.0	28.2	17.4	+ 10.8
Iran	22.0	8.2	12.2	9.8	+ 2.4
Syrië	18.7	7.0	10.7	8.0	+ 2.7
Irak ⁺	17.0	6.3	10.8	6.2	+ 4.6
Brazilië ⁺	16.7	6.2	4.7	12.0	- 7.3
Libanon ⁺	10.0	3.7	7.2	2.8	+ 4.4
Algerije	9.7	3.6	7.2	2.5	+ 4.7
Libië ⁺	9.0	3.4	9.0	0	+ 9.0
Peru	8.9	3.3	3.8	5.1	- 1.3

+ Multilaterale handelspartners

Bron: "Vilaggazdasag", Boedapest

GEHEIM

GEHEIM

Hongarije: activiteiten op de Europese valutamarkt

<u>DATUM</u>		<u>Grootte in US-\$:</u>	<u>Consortium geleid door:</u>
<u>1. Leningen</u>			
Februari	1968	10 miljoen	Lazards
Juni	1968	15 miljoen	Rothschilds
Maart	1969	5 miljoen	French Banks and Barings
April	1969	15 miljoen	Bank of London and South America
Mei	1970	30 miljoen	Bank of London and South America
April	1971	20 miljoen	Moscow Narodny Bank
December	1971	50 miljoen	Lloyds and Bank of London and South America
Augustus	1972	20 miljoen	Italian Banks
Augustus	1972	10 miljoen	Italian Banks and Euro-America of Nassau
Augustus	1972	20 miljoen	Deutsche Bank
?		18 miljoen	Credit Lyonnais
November	1972	3 miljoen	Banque de l'Union Europe
September	1973	40 miljoen	Industrial Bank of Japan
Oktober	1973	50 miljoen	Dairhi Kangyo
<u>2. Obligaties</u>			
Juni	1971	25 miljoen	National Westminster Bank Morgan Grenfell
September	1972	50 miljoen	Moscow Narodny Bank National Westminster Bank Morgan Grenfell Moscow Narodny Bank

Hoofdstuk C: Wetenschap en Techniek

Dienstgeheim

1. Sovjet-Uniea. Mogelijke explosie in Russische kweekreactor

Volgens verscheidene westerse dagbladen zou er eind februari bij het proefdraaien met een snelle kweekreactor van het type BN 350 in Shevchenko aan de Kaspische Zee een explosie hebben plaatsgevonden. Derhalve zou sinds die tijd de reactor buiten bedrijf zijn gesteld. Een Amerikaanse satelliet zou een belangrijke fout in het koelingssysteem en een groot vuur hebben waargenomen. Het is nog onbekend of er bij het ongeluk gevaarlijk radio-actief materiaal is vrijgekomen.

Commentaar: De Europese en Amerikaanse nucleaire industrieën nemen een nogal afwijzende houding aan tegenover deze geruchten (New Scientist, 28 febr 1974). Dit is evenwel niet vreemd, want als er inderdaad een explosie heeft plaatsgevonden, dan zou dit ook consequenties hebben voor de ontwikkeling van deze snelle kweekreactoren in het Westen. Ook van Russische zijde worden moeilijkheden met de reactor ten stelligste ontkend. De oorzaak van de geruchten in de Westerse pers is tweeledig, aldus TASS. Enerzijds zou er sprake zijn van een vorm van jaloezie omdat de Sovjet-Unie op het gebied van snelle kweekreactoren ver vooruit is op het Westen. De andere oorzaak zou het misnoegen zijn over de Russisch-Franse coöperatie op het gebied van deze snelle kweekreactoren.

Indien er inderdaad een explosie heeft plaatsgevonden, dan zouden deze Russische argumenten zeker niet onlogisch zijn. Wanneer bij de mogelijke explosie radio-actieve stof is vrijgekomen, zal deze ongetwijfeld binnenkort buiten de Russische grenzen als "fall-out" kunnen worden gesignaleerd, alhoewel dat op dit moment (22 maart) nog niet is gebeurd.

GEHEIM

Dienstgeheim

2. "Huisvlijtatoombom"

Het is mogelijk, met behulp van een hoeveelheid plutonium ter grootte van een sneeuwbal, een "huisvlijtatoombom" te vervaardigen die duizenden mensen kan doden. Dit heeft dr. Taylor, hoofd van de "International Research and Technology Corporation" op 19 maart verklaard tegenover een senaatscommissie.

Een andere kerngeleerde zei, dat men in bibliotheken en technische publicaties voldoende gegevens kan vinden, om de constructie van een rudimentaire atoombom mogelijk te maken. Dit zou men in enkele weken tijd voor elkaar kunnen krijgen, aldus dr. Radford van de John Hopkins-universiteit. Volgens hem zou dit wapen krachtig genoeg zijn om het Kapitoel te verwoesten.

De voorzitter van de senaatscommissie voor algemene zaken, Ribicoff, stelde voor dat de commissie voor atoomenergie dr. Taylor vraagt, eens een "huisvlijtatoombom" samen te stellen met primitieve middelen.

Commentaar: Op zichzelf beschouwd zijn deze opmerkingen niet onjuist. Niet verklaard is echter, hoe iemand de benodigde hoeveelheden plutonium of uranium kan bemachtigen. Alle uranium- en plutoniumwinning geschiedt onder strenge bewaking. De voor atoombommen noodzakelijke verrijking van deze stoffen geschiedt in zeer streng bewaakte fabrieken. Overigens is, zelfs als verrijkt plutonium of uranium verkregen is, de stof zó radio-actief, dat het werken ermee zonder adequate bescherming en apparatuur (nodig voor de productie van zo'n bom), zeer ernstige vormen van stralingsziekte zal veroorzaken.

Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten

Geheim

1. Samenvatting

De grote oefen-/opleidingsactiviteiten welke in de tweede helft van februari plaatsvonden zijn in maart voortgezet.

Er zijn drie Tijdelijk Verboden Gebieden ingesteld: 6/74, 7/74 en, m.i.v. 29 maart, 8/74 (nog niet in activiteiten-overzicht opgenomen).

Aan de in Roemenië gehouden WP-oefening van 17 - 22 februari hebben Sovjet, Roemeense en waarschijnlijk Bulgaarse stafelementen deelgenomen.

Het blijkt dat het (divisie) verkenningsbataljon over een aanmerkelijke elektronische oorlogsvoeringscapaciteit beschikt.

In de GSVG zijn nieuwe stukken gemechaniseerde artillerie waargenomen; mogelijke subordinaat: 7 Garde Tankdivisie.

Geheim

2. Activiteitena. Warschaupakt

In tegenstelling tot het gestelde in het maandoverzicht van februari jl. blijkt de in Roemenië gehouden Warschaupaktoefening niet te hebben plaatsgevonden van 7 - 22 februari, doch van 17 - 22 februari, derhalve niet aansluitend aan de bijeenkomst van het Militaire Comité van het Warschaupakt zodat de aanwezigheid van de Opperbevelhebber van de Warschaupaktstrijdkrachten, MSU Yakubovsky bij de oefening minder waarschijnlijk wordt geacht.

Naast deelname van Sovjet- en Roemeense stafelementen, zouden óók Bulgaarse stafelementen hebben deelgenomen.

b. Oost-Duitsland(1) Tijdelijk Verboden Gebieden

Ingesteld werd TVG 6/74 van 090001a - 162359a mrt. Voor globale ligging: zie blz 33.

In dit gebied werd door zowel GSVG-landstrijdkrachten als GSVG-luchtstrijdkrachten geoefend, waarbij op beperkte schaal parachutisten werden ingezet. Aard en omvang van de oefeningen konden niet worden vastgesteld.

Ingesteld werd TVG 7/74 van 180001a - 232359a mrt. Voor globale ligging: zie blz 34.

Dit gebied diende waarschijnlijk ter afscherming van een oefening van MD-V/NVA, waarschijnlijk gezamenlijk met elementen van 1 Gde TkLr/GSVG en 20 Gde Lr/GSVG. Luchtsteun werd verleend door elementen van 16 TacLulr/GSVG. Ook hier konden aard en omvang van de activiteiten niet worden vastgesteld.

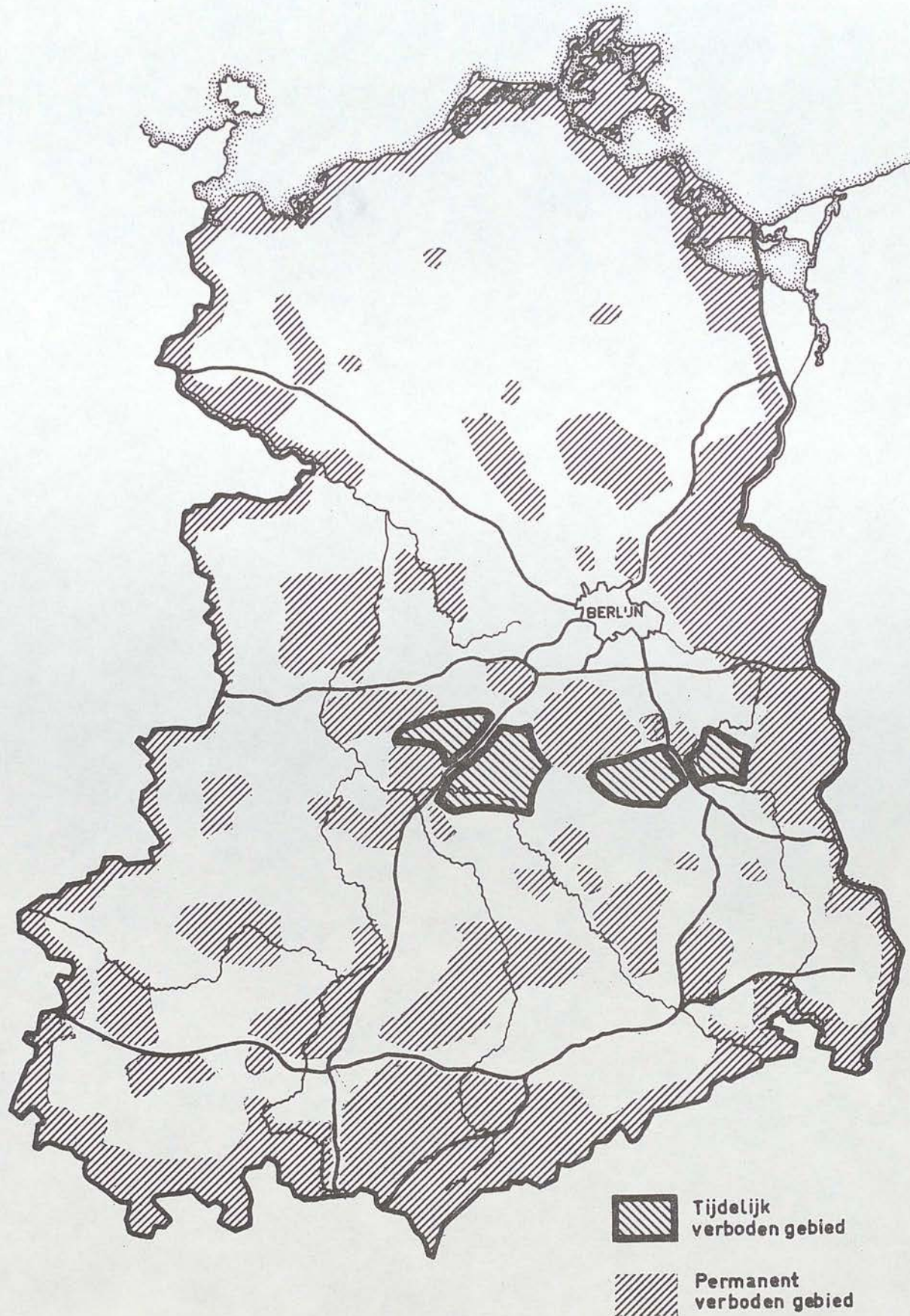
c. Hongarije

In de Westeuropese pers verschenen medio maart berichten betreffende grootscheepse manoeuvres in en omvangrijke troepenverplaatsingen naar Hongarije.

Er is geen enkele indicatie dat dergelijke manoeuvres c.q. verplaatsingen hebben plaatsgevonden. Mogelijk is dit gebaseerd op het scenario van een Oostenrijkse oefening, welke plaatsvond in het grensgebied met Hongarije en Joegoslavië.

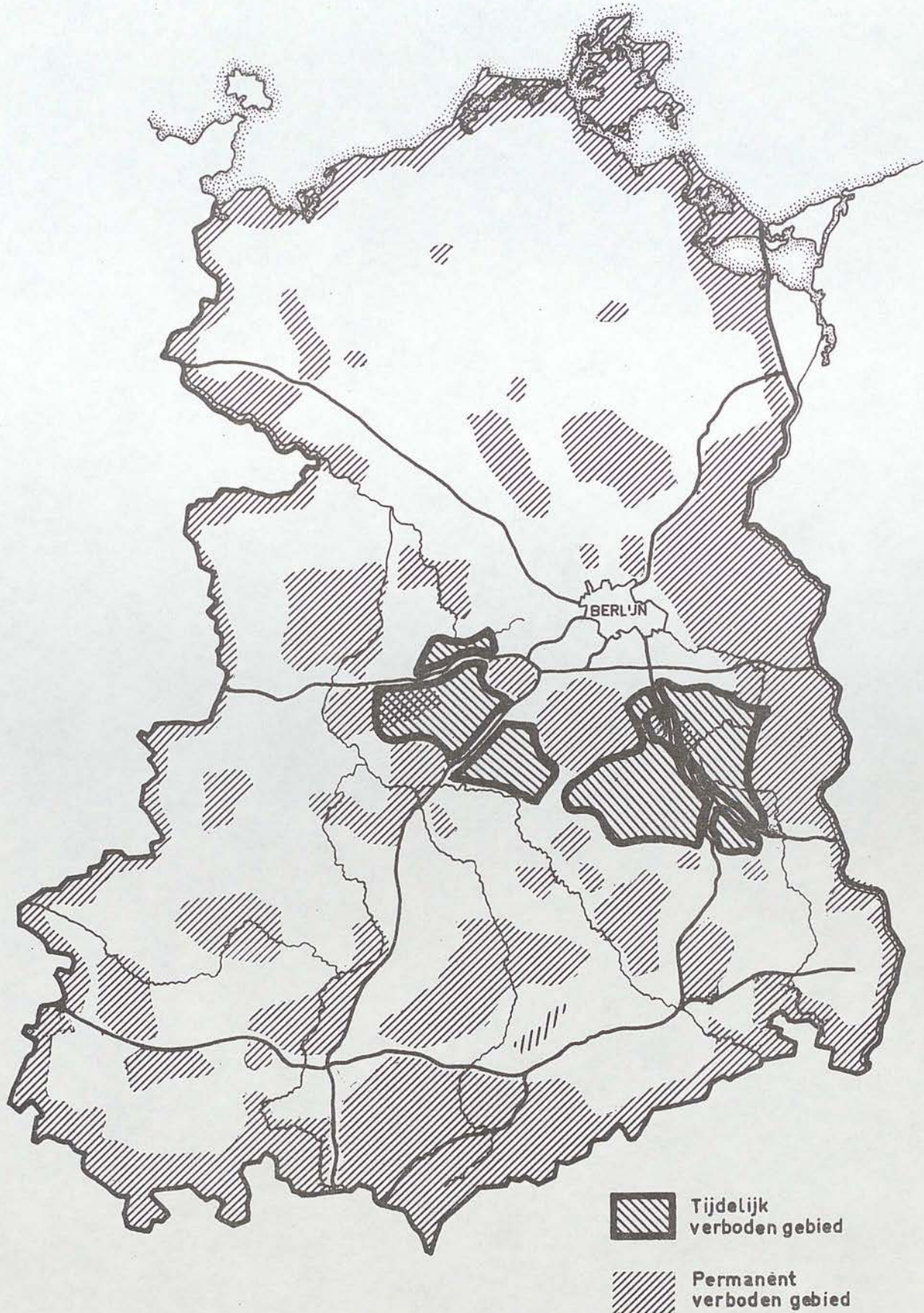
TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 6 / 74

092359 a — 162359 a MRT

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 7/74

180001 a — 232359 a MRT

3. Organisatie

a. Sovjet-Unie

Geheim

(1) Electronische oorlogvoering

De Sovjet mech- en tkdivisie beschikt over een verkenningsbataljon, bestaande uit vier compagnieën, t.w.: twee "normale" verkenningscompagnieën, één lange-afstandsverkenningscompagnie en één verbindings verkenningscompagnie.

Over deze laatstgenoemde eenheid zijn enkele meldingen ontvangen welke een beter beeld geven van de organisatie, taak en werkwijze van deze compagnie.

De taak van deze eenheid is geheel gericht op electronische oorlogsvoering met als prioriteit: verbindingsinlichtingen, nl.: het af luisteren en vastleggen van vijandelijk radioverkeer en het peilen van vijandelijke radio- en radarstations. Het belangrijkste materieel bestaat uit:

- ± 12 radiovoertuigen
- draagbare radio zend-/ontvangstapparatuur
- radio en radar interceptie-apparatuur
- electronische verwerkingsapparatuur.

De totale sterkte van de compagnie bestaat uit ± 60 man, waaronder talenspecialisten.

Commentaar: Het is duidelijk dat de Sovjet (divisie) verkenningsbataljons over een belangrijke verbindingsinlichtingen capaciteit beschikken. Dit stelt met name de divisie-commandant in staat snel over zeer actuele inlichtingen te beschikken. Tevens is het een belangrijk doelopsporingsmiddel tot een diepte van ± 50 km in vijandelijk gebied. Opmerkelijk is de aanwezigheid van een relatief groot aantal talenspecialisten in de verwerkingsploeg.

Met de aanwezige verbindingsapparatuur is het mogelijk enkele vijandelijke frequenties te storen. Gezien de taak van een verkenningseenheid, zal storen geen "normaal" operationeel optreden zijn. Toch mag, o.a. doordat de Sovjets electronische oorlogvoering als een zeer belangrijk

strijdmiddel zien, de mogelijk van een dgl. optreden niet uit het oog worden verloren. De frequenties welke in dat geval het meest kwetsbaar zijn voor storing, zijn het (brigade)vuursteunnet en het (brigade)commandonet.

b. Oost-Duitsland/GSVG

Geheim

(1) Nieuw gemechaniseerd geschut in de GSVG

Op een trein tussen Wittenberg en Coswig werden op 17 maart zes, mogelijk nieuwe, stukken gemechaniseerde artillerie waargenomen. Het onderstel doet denken aan dat van de PT-76, doch is mogelijk iets langer en breder. Het geheel heeft een laag silhouet en is mogelijk amfibisch. Het heeft een lange schietbuis, een voorin geplaatste motor en een lage, vrij ver naar achteren geplaatste toren.

Opmerking bron: Dit is de eerste waarneming in de GSVG van dit nieuwe geschut. Het werd waargenomen tezamen met materieel dat mogelijk toebehoorde aan 7 Gde Tkdiv. Dit zou kunnen wijzen op de mogelijkheid dat dit wapensysteem bij tankeenheden zal worden ingevoerd als vuursteunmiddel voor de tankregimenten. De tankdivisies zouden hiermede over meer en mobiele vuursteun komen te beschikken.

(C-3)(G)

Commentaar: Het in de organisatie opnemen van (nieuw) gemechaniseerd geschut is geheel afwijkend van de tot nu toe gevolgde trend bij de Sovjets v.w.b. artillerie bewapening.

Bij eerdere berichten omtrent een nieuw stuk gemechaniseerd geschut (medio '73), werd verondersteld dat dit mogelijk speciaal ontwikkeld was voor eenheden die zouden moeten optreden in moeilijk begaanbaar terrein (Z-flank / Verre-Oosten). Als tweede mogelijkheid werd gesteld dat het hier mogelijk artillerie betrof met nucleaire capaciteit en juist daarom extra beveiliging (nbc, artillerie- en luchtaanvallen) nodig had. Aangezien van bovengenoemde melding te weinig technische details bekend zijn, is hieromtrent nog geen uitspraak te doen.

c. Oost-Duitsland/NVA

Geheim

(1) Mobiele commandopost

Er zijn meldingen ontvangen betreffende een trein, bestaande uit 7 wagons, die als mobiele commandopost in gebruik is bij het ministerie van defensie. Normaliter staat deze trein op een zijspoor van het spoorwegcomplex te Bernau (VU 0470), maar soms wordt hij aangetroffen op een zijspoor bij het mindef hoofdkwartier te Strausberg. Bij deze mobiele commandopost worden de verbindingen verzorgd door een eenheid van 2 Vbdreg/Mindef.

Mogelijk werd deze trein ook gebruikt als mobiele commandopost tijdens een WP-oefening.

(C-3)(R)

Commentaar: Er zijn aanwijzingen dat een dergelijke trein bij meerdere WP-staven in gebruik is.

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

Geheim

1. Samenvatting

Gromyko heeft bezoeken gebracht aan Syrië en Egypte met het kennelijke doel ervoor te zorgen dat de Sovjet-Unie een rol in het Midden-Oosten kan blijven spelen.

Ook de Roemeense president Ceausescu bracht een bezoek aan enkele Arabische landen ter verbetering of versteviging der betrekkingen, welke na de oktober-oorlog waren verslechterd.

China heeft wederom pogingen gedaan om tot nauwere economische banden met Egypte te komen.

Syrië heeft met Tsjechoslowakije en Polen onderhandelingen gevoerd over wapenleveranties.

In Syrië bevinden zich per divisie 50 à 60 Sovjet militaire adviseurs.

Het is onwaarschijnlijk dat Irak op korte termijn zal willen of kunnen deelnemen aan eventuele nieuwe strijd tegen Israël. De Sovjet belangstelling voor en activiteiten in Somalië nemen voortdurend toe.

Egypte tracht enkele eilanden in het zuiden van de Rode Zee van Jemen te pachten.

Confidentieel 2. Bezoeken van Gromyko aan Syrië en Egypte

a. De Sovjet minister van buitenlandse zaken Gromyko bezocht van 27 februari tot 1 maart en van 4 - 7 maart Syrië, terwijl hij op de tussenliggende dagen (van 1-4 maart) een bezoek bracht aan Egypte, waar hij verscheidene malen besprekingen voerde met president Sadat. In Cairo had Gromyko ook een onderhoud met de Palestijnse leider Arafat, die een uitnodiging ontving om naar Moskou te komen.

Na afloop van het bezoek werd een communiqué uitgegeven, waarvan de belangrijkste punten waren:

- (1) De Sovjet-Unie dient te worden betrokken in alle stadia van het zoeken naar een oplossing van het Midden-Oosten conflict;
- (2) de werkgroepen van de Geneefse conferentie moeten bij de komende vredesonderhandelingen worden ingeschakeld;
- (3) de PLO (Palestine Liberation Organization) moet deelnemen aan het Geneefse overleg.

Bovendien werd bekendgemaakt dat de Sovjet partijleider Brezhnev is uitgenodigd voor een bezoek aan Cairo, en dat de Egyptische minister van buitenlandse zaken Fahmi door Moskou is uitgenodigd.

b. Naar aanleiding van het bezoek van Gromyko werd door verschillende Egyptische perscommentatoren benadrukt dat de band Cairo-Moskou een "strategische vriendschap" was welke in verband met de Sovjet steun voor de Arabische zaak van groot belang was voor de huidige behoeften van Egypte. Over het nut van deze betrekkingen op langere termijn werden slechts enkele terloopse opmerkingen gemaakt. Ook werd door hen naar voren gebracht dat Egypte, op grond van haar prestaties in de oktober-oorlog het recht heeft om zelf te bepalen hoe haar verhouding tot de beide grootmachten zal zijn.

c. Gromyko voerde tijdens zijn aanwezigheid in Damascus verscheidene langdurige gesprekken met president Assad. (Ook de gesprekken die Kissinger in het verleden met Assad voerde vergden meestal zeer veel tijd; Assad is kennelijk een moeilijke onderhandelaar). Na afloop van het bezoek van Gromyko werd een vrij uitvoerige gemeenschappelijke verklaring gepubliceerd waarvan in het bijzonder de volgende punten vermeldenswaard zijn:

- (1) Beide landen zullen voortgaan met samenwerking op politiek, economisch en cultureel gebied, terwijl de Sovjet-Unie hulp zal blijven geven ter versterking van de defensie-capaciteit van Syrië.

- (2) Een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten is niet mogelijk zonder dat Israël alle bezette Arabische gebieden ontruimt en de nationale rechten van de Palestijnen worden gegarandeerd.
 - (3) Elke overeenkomst betreffende troepenscheiding dient een eerste stap te zijn op de weg naar volledige Israëlische terugtrekking volgens een duidelijk plan, en deel uit te maken van een totale regeling van het Midden-Oosten conflict.
 - (4) Als aan de zojuist genoemde principes niet de hand wordt gehouden, zal dit een nieuwe explosie tot gevolg kunnen hebben, met ernstige consequenties voor de vrede en veiligheid in het Midden-Oosten en de gehele wereld.
 - (5) Beide partijen benadrukken het belang dat de Sovjet-Unie in alle stadia wordt betrokken bij alle pogingen die worden ondernomen om te komen tot een rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten, en ook bij alle fasen en aspecten van zo'n regeling.
 - (6) Beide partijen spreken als hun overtuiging uit dat Syrië het legale en onvervreembare recht heeft om alle middeelen toe te passen om haar bezette gebied te bevrijden.
 - (7) De Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam is door de regering van de Sovjet-Unie uitgenodigd om op een nader te bepalen tijdstip een bezoek aan de Sovjet-Unie te brengen.
- d. Kort na het vertrek van Gromyko verklaarde Assad in een toespraak dat Syrië zich door niemand de wet zal laten voorschrijven en zelfstandig beslissingen zal nemen, inclusief de beslissing om afwezig te zijn waar Syrië volgens anderen aanwezig behoort te zijn. Assad reageerde hiermee waarschijnlijk op door de Sovjet-Unie uitgeoefende druk om deel te nemen aan het overleg in Genève, en mogelijk ook op pogingen van Gromyko om de onderhandelingen over troepenscheiding niet in Washington, doch in Genève te laten plaats hebben.

(B-2) (R en W)

Commentaar: De bezoeken van Gromyko aan Damascus en Cairo hadden kennelijk in hoofdzaak ten doel te voorkomen dat er een situatie zou ontstaan, waarbij de Sovjet-Unie buiten spel komt te staan ten aanzien van de politieke ontwikkelingen betreffende

het Midden-Oosten conflict, terwijl de Verenigde Staten de belangrijkste rol zouden spelen als enige bemiddelaar tussen de verschillende partijen.

De Sovjets hebben zich kennelijk gerealiseerd dat de Amerikaanse initiatieven, welke in feite de Geneefse conferentie tijdelijk overbodig hebben gemaakt, nadelig zijn voor de positie van de Sovjet-Unie.

Het is zeker geen toeval geweest dat Gromyko bij zijn bezoeken de Amerikaanse minister Kissinger als het ware op de voet volgde.

Ook het herstel van de diplomatieke betrekkingen tussen Egypte en de Verenigde Staten kan ertoe hebben bijgedragen dat de Sovjet-Unie het noodzakelijk achtte om via Gromyko enerzijds te doen onderzoeken hoe groot de toenadering van vooral Egypte tot het Westen is, en anderzijds om duidelijk te maken dat de Sovjet-Unie nog steeds een factor is die in het Midden-Oosten niet kan worden genegeerd.

Confidentieel 3. Roemeens bezoek aan het Midden-Oosten

- a. De Roemeense president Ceausescu bracht van 12 tot 21 februari een bezoek aan een aantal landen in het Midden-Oosten, te weten Libië, Libanon, Syrië en Irak. Behalve door de minister van buitenlandse zaken, Macovescu, werd Ceausescu ook vergezeld door de minister van handel, Patan, en diens voorganger Burtica, welke nu secretaris van het Centraal Comité is. Uit de samenstelling van de delegatie kan blijken dat de tournee zeker ook handelspolitieke oogmerken had. De meest hartelijke ontvangst viel Ceausescu in Libië ten deel. Er werden zes overeenkomsten getekend inzake bilaterale samenwerking. Roemenië zal tot eind 1977 12 mln ton Libische olie ontvangen, terwijl Roemenië hulp zal verlenen bij de bouw van een olieraffinaderij. Hoewel Gadafi tijdens een banket niet verheelde dat er over een aantal politieke problemen verschillende opvattingen bestonden, toonde hij zich tevreden over de ontwikkeling van de economische betrekkingen tussen beide landen. Er zou voorts in principe besloten zijn om diplomatieke betrekkingen aan te knopen.
- b. Na Libië werd een bezoek gebracht aan Libanon, waar Ceausescu gesprekken voerde met president Frangie. Ook vond een onderhoud plaats met een PLO (Palestine Liberation Organization) delegatie onder leiding van Jassir Arafat. Hierbij zegde Ceausescu toe een Palestijnse regering in ballingschap te zullen erkennen, op voorwaarde dat de PLO deelneemt aan de Geneefse conferentie.
- c. In Syrië werden op twee achtereenvolgende dagen besprekingen gevoerd met president Assad. Er werd in Syrië bijzonder weinig gepubliceerd over het Roemeense bezoek. In de (door de staat beheerste) pers verschenen slechts enkele zakelijke berichten over het bezoek, waarbij echter wel kritiek werd geleverd op het feit dat Roemenië nog steeds diplomatieke betrekkingen met Israël onderhoudt.
- d. Ook het bezoek aan Irak schijnt tamelijk koel te zijn verlopen. Radio Bagdad volstond met korte, feitelijke mededelingen betreffende het bezoek. Aangaande de besprekingen zelf werd slechts gezegd dat gesproken was over de wederzijdse betrekkingen en manieren om de samenwerking te ontwikkelen. Over vriendschap ed. werd met geen woord gerept.

(C-2) (R en W)

Commentaar: Ceausescu heeft met bovengenoemde rondreis blijkbaar verschillende doeleinden willen nastreven. Een belangrijk punt hierbij is ongetwijfeld geweest, dat hij heeft getracht het ongenoegen weg te nemen dat bij de Arabische landen is opgewekt door het feit dat Roemenië ook in de jongste Midden-Oosten oorlog geen aanleiding heeft gevonden om de betrekkingen met Israël te verbreken. Na de juni-oorlog van 1967 werd Roemenië wegens haar houding getroffen door een Arabische handelsboycot, en ook nu bestonden er weer plannen voor een dergelijke actie. In hoeverre Ceausescu erin is geslaagd om dit gevaar af te wenden, is nog niet bekend. Volgens Roemeense persberichten voorafgaande aan de bezoeken, zou Ceausescu weliswaar bereid zijn politieke en economische concessies te doen, doch zeker niet toegeven aan de Arabische wens om de betrekkingen met Israël te verbreken. Bij al zijn bezoeken heeft Ceausescu er de nadruk op gelegd dat Roemenië de rechtvaardige zaak van de Arabieren steunde, doch zonder echter ook maar enige bereidheid te tonen de Roemeense houding t.o.v. Israël te wijzigen. Hij gaf te kennen zijn invloed in Tel Aviv te zullen aanwenden om de Arabische belangen te steunen. De Roemeense mogelijkheden in deze zijn echter zeer beperkt. Het wordt betwijfeld of Ceausescu er met de bezoeken in is geslaagd om het nogal geschonden Roemeense imago te herstellen; daar zal waarschijnlijk wel meer tijd voor nodig zijn. De meeste successen schijnt Ceausescu voorshands in Libië te hebben geboekt in de vorm van handelsovereenkomsten, hoewel het voorbereidende werk hiervoor natuurlijk al eerder was verricht. De Libische olieleveranties zijn voor Roemenië van groot belang, daar deze verdere vergroting van de export van olie-producten mogelijk kan maken.

Geheim 4. Egyptea. China biedt kredieten aan

Hoewel China in augustus vorig jaar nog Egyptische toenaderingspogingen van de hand had gewezen, kwamen toch eind oktober en wederom in december Chinese regeringsdelegaties in Cairo aan om te spreken over het verstrekken van langlopende kredieten voor de bouw van industriële bedrijven.

Als enige beperkende voorwaarde werd van Chinese zijde geeist dat Sovjet experts geen toegang zouden mogen hebben tot projecten die met Chinese hulp zouden worden gereëaliseerd.

Tot definitieve overeenkomsten is het echter nog niet gekomen, daar van Egyptische zijde werd aangedrongen op verdaging van de onderhandelingen tot begin 1974, hetgeen door de Chinese vertegenwoordigers werd geaccepteerd. (C-3) (R)

Commentaar: Gedurende de oktober-oorlog heeft China reeds financiële steun toegezegd ten bedrage van \$ 10 mln. In totaal heeft China tot nu toe ruim \$ 100 mln aan economische hulp aangeboden, waaronder een renteloos krediet van \$ 80 mln in 1964, waarvan de opnemingstermijn in 1969 met vier jaar werd verlengd. Van de vele geplande projecten, die met dit krediet zouden worden uitgevoerd is er echter nog niet één gereëaliseerd. Het enige wat in al die jaren werd bereikt was een voorlopig contract voor de bouw van een steenfabriek. Het is opmerkelijk dat ondanks de kennelijk geringe animo van Egypte om Chinese steun te accepteren, China toch wanneer zich bv door gewijzigde omstandigheden nieuwe mogelijkheden voordoen, steeds weer nieuwe pogingen onderneemt om tot nauwere relaties te komen. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat Egypte bij volgende besprekingen wel Chinese hulp zal accepteren. Dit in verband met de door de oktoberoorlog sterk gestegen behoefte aan buitenlandse hulp alsmede door het feit dat de WP landen veel minder dan voorheen bereid zijn Egypte kredieten te verlenen.

Geheim

5. Syriëa. Wapenleveranties door Tsjechoslowakije en Polen

In januari bracht een Syrische delegatie een bezoek aan Tsjechoslowakije voor het voeren van besprekingen over wapenleveranties. De onderhandelingen dreigden echter te mislukken, daar van Tsjechoslowaakse zijde betaling in harde valuta of in goederen werd geëist, terwijl Syrië levering op krediet wenste. Tenslotte zou de Sovjet-Unie hebben ingegrepen en levering op krediet hebben doorgedrukt; de kredieten zouden dan worden gegarandeerd door de Comecon-bank. Tsjechoslowakije is niet gelukkig met deze "oplossing", waardoor weliswaar haar saldo bij de Comecon bank wordt vergroot, doch dat is iets waar Tsjechoslowakije momenteel niet erg in is geïnteresseerd.

Ook Polen zou met Syrië een dergelijke overeenkomst hebben gesloten; eveneens met kredietgarantie van de Comecon. Bij beide transacties zouden het omvangrijke leveranties betreffen.

(C-3) (R)

Commentaar: Het is (nog) niet bekend welke soorten en hoeveelheden wapens het in deze gevallen betreft en ook niet wanneer de leveranties zullen plaats vinden.

De vermelde moeilijkheden die bij de besprekingen optraden t.a.v. de betaling der leveranties versterken eerdere berichten volgens welke het voor de Arabische landen sinds oktober 1973 zeer moeilijk is om militair materieel op krediet te ontvangen. Vóór oktober '73 was vooral de Sovjet-Unie veelal wél bereid om op krediet te leveren. De reden of oorzaak van deze veranderde houding is nog niet met zekerheid vast te stellen; er zijn verschillende mogelijkheden:

- (1) de Sovjet-Unie heeft, mede als gevolg van de zeer slechte oogst van 1972 welke grote graanaankopen noodzakelijk maakte, een tekort aan financiële middelen en tracht daarom het krediet verschaffen tot het uiterste te beperken;
- (2) de Sovjet-Unie is niet langer bereid op grote schaal kredieten te verlenen, daar de Arabische wereld zelf over voldoende financiële middelen beschikt om de wapenleveranties te kunnen financieren. Vooral nu door de sterk gestegen olieprijsen de Arabische inkomsten nog snel verder toenemen;

- (3) onwil van de Sovjet-Unie om nog langer wapens te verschaffen welke nog voordat deze geheel zijn betaald, in roekeloze oorlogen verloren gaan;
- (4) de schulden van Egypte en Syrië zouden naar de mening van de Sovjet-Unie zo hoog kunnen zijn opgelopen dat het niet reëel zou zijn te verwachten dat additionele schulden ooit nog zouden kunnen worden afgelost;
- (5) de Sovjet-Unie is mogelijk tot de conclusie gekomen dat de grote, door wapenleveranties ontstane schulden van vooral Egypte, niet geleid hebben tot de verwachte politieke volgzzaamheid.

Geheim

b. Sovjet adviseurs bij de landstrijdkrachten

Bij de 7e Gemechaniseerde Divisie waren eind januari 50 à 60 Sovjet militaire adviseurs werkzaam, die als volgt over de verschillende onderdelen van de divisie waren verdeeld:

- (1) 10 à 12 adviseurs bij de staf van de divisie: De div. cdt. en de chef staf hebben ieder een brigade-generaal als adviseur. Verder bevindt zich een kolonel bij de hoofden van elk van de volgende diensten en eenheden: administratieve dienst, technische dienst, verkenningsseenheden, verbindingen, genie, luchtafweer en artillerie.
- (2) 8-10 adviseurs per brigade: bij de brig cdt en de chef staf elk een kolonel en verder telkens een adviseur bij de commandanten van luchtafweer, artillerie en technische dienst, alsmede bij elk van de bataljons der brigade.

(C-3) (R)

Commentaar: Aangenomen kan worden dat de overige Syrische divisies over dezelfde aantallen adviseurs beschikken.

Op grond hiervan zou, inclusief de adviseurs die niet in divisieverband zijn ingedeeld, het totaal aan Sovjet adviseurs bij de Syrische landstrijdkrachten geschat kunnen worden op 7 à 800.

6. Irak

Geheim

a. Standpunt t.a.v eventuele hervatting strijd tegen Israël

Sinds het einde van de oktober-oorlog is van Iraakse zijde herhaaldelijk benadrukt dat dit land slechts bereid is om deel te nemen aan een hervatting van de strijd indien het gaat om een oorlog die als doel heeft de bevrijding van alle gebieden.

Irak is niet bereid deel te nemen aan een oorlog die slechts beperkte doeleinden heeft, zoals het uitoefenen van politieke druk of het doorbreken van een politieke impasse.

Geheel in overeenstemming met dit standpunt heeft Irak tot dusver niet gereageerd op Syrische oproepen om wederom een strijdmacht naar het Syrische front te zenden.

Bovendien heeft de door Syrië getoonde bereidheid om te gaan onderhandelen over troepenscheiding verdere ontstemming van Irak opgewekt welke zich uitte in openlijke kritiek op het Syrische besluit. Deze kritiek werd nog verhevigd toen Kissinger eind februari/begin maart Damascus bezocht.

(B-2) (R)

Commentaar: Tijdens de oktober-oorlog bracht Irak ca 3 divisies naar Syrië over; kort na het ingaan van het bestand werden deze weer naar Irak teruggehaald.

Afgezien van het in dit bericht geschetste Iraakse standpunt ten aanzien van eventuele deelneming aan een hernieuwde oorlog, maken enkele recente ontwikkelingen in Irak zelf het zeer onwaarschijnlijk dat dit land voorshands in staat zal zijn een troepenmacht van enige betekenis naar Syrië te sturen:

- (1) De moeilijkheden aan de grens met Iran, waar op 10 februari gevechten uitbraken; inmiddels zijn weliswaar besprekingen begonnen om de kwestie op te lossen, doch de toestand blijft gespannen en zal dus Iraakse eenheden blijven binden.
- (2) Doordat de in maart 1970 toegezegde autonomie voor de Koerden, die in mrt '74 van kracht had moeten worden, niet voldeed aan de eisen van de Koerden, zijn ze wederom, na een periode van vier jaren van betrekkelijke rust, in opstand gekomen. Evenals in de periode vóór mrt 1970 zullen hierdoor mogelijk weer drie divisies worden gebonden.

Geheim

7. Sovjet hulp voor Somalia

a. In augustus 1973 is een groep Somalische militairen naar de Sovjet-Unie gezonden om in Alma Ata te worden opgeleid voor het bedienen van SA-2 en SA-3 gond/lucht raketsystemen. De groep, die uit 110 man bestaat, zal in de loop van 1974 naar Somalia terugkeren. De Sovjet-Unie zou in het begin van dit jaar reeds zijn begonnen met de levering van grond/lucht raketten, waarbij het echter nog niet vaststaat of deze van het type SA-2 of SA-3 zijn.

(F-3) (R)

b. Het afgelopen jaar is het aantal Sovjet militaire adviseurs in Somalia ongeveer verdubbeld; hun aantal bedraagt nu 6 à 700. De Sovjet officieren worden in Somalia heerszuchtig en aanmatigend gevonden en zijn dientengevolge zeer weinig geliefd. Vijf Sovjet officieren zijn de laatste paar jaren door Somaliërs gedood. In één geval gebeurde dit door een soldaat met een bajonet tijdens de opleiding. Onder de burgerbevolking wordt vaak de klacht gehoord dat Somalia een Sovjet provincie in Afrika is geworden.

(C-3) (R)

c. In de tweede helft van november 1973 zijn 62 officieren behorende tot de Somalische strijdkrachten (meest landmacht) en de politie naar de Sovjet-Unie gezonden voor politieke heropvoeding; hierbij was ook kolonel Mohamed Jebril, plv hoofd van de Nationale Veiligheidsdienst van Somalia. De heropvoedingscursussen, welke vijf jaar duren, worden gegeven in het kamp Lovov in het zuiden van de Sovjet-Unie, waar ideologische scholing de belangrijkste plaats inneemt op het lesprogramma. De eerste cursus startte daar in 1972. Drie Somalische brigade-generaals behoorden bij de eerste groep die er toen heen werd gezonden; zij zijn er nog steeds.

(F-3) (R)

Commentaar: Bovenstaande berichten zijn illustratief voor de Sovjet belangstelling en activiteiten in Somalia. Daar dit arme en qua bevolkingsaantal (nog geen 3 mln) ook weinig voorstellende land waarschijnlijk veel minder weerstand zal kunnen bieden tegen Sovjet penetratie-pogingen dan bv Egypte, kan een verdere toeneming van Sovjet invloed in Somalia worden verwacht.

Geheim

8. Jemena. Eilanden in de Rode Zee

Jemen heeft vorig jaar Ethiopië benaderd om besprekingen te openen met betrekking tot de betwiste eilanden in het zuidelijke deel van de Rode Zee. Jemen heeft daarbij aan Ethiopië voorgesteld om de soevereiniteit over de betreffende eilanden vast te stellen aan de hand van hun afstand tot de kusten van de beide landen.

Jemen heeft de discussie hierover geopend nadat zowel Egypte als Irak gevraagd hadden deze eilanden te mogen pachten.

Van Jemenitische zijde werden de besprekingen geslaagd genoemd, omdat Ethiopië algehele bereidheid had getoond om in deze kwestie samen te werken.

(C-3) (R)

Commentaar: Een delegatie van Jemen onder leiding van de minister van BuZa bezocht Ethiopië in de tweede helft van november '73, nadat daarvoor een aantal besprekingen hadden plaatsgevonden tussen de Egyptische ambassadeur in Jemen en Jemenitische functionarissen, waarbij waarschijnlijk het Egyptische verzoek is overgebracht.

Als Ethiopië met het Jemenitische voorstel akkoord gaat zullen de eilanden Jebel At Tair, Al Zahir, Abu Ali, Zuqar alsmede Little en Big Hanish onder soevereiniteit van Jemen komen, daar deze eilanden dichterbij de Jemenitische dan bij de Ethiopische kust liggen.

De reden voor het Iraakse verzoek is niet duidelijk, en schijnt ook in Jemen verbazing te hebben gewekt. Het Egyptische verzoek spruit kennelijk voort uit de wens om:

- (1) zich in het zuiden van de Rode Zee (dicht bij Straat Bab el Mandeb) te vestigen;
- (2) haar activiteiten daar te legaliseren;
- (3) minder afhankelijk te zijn van Zuid-Jemen.

Vermelding verdient nog het feit dat de internationale scheepvaartroute van af verschillende van deze eilanden binnen artillerie-bereik ligt. Door de eilanden te pachten zou Egypte dus deze waterweg kunnen beheersen.